



ZIMOVISŤE VÝCHODOČESKÉ POPULACE PĚNICE ČERNOHLAVÉ  
(*Sylvia atricapilla*) A ZIMNÍ VÝSKYT TOHOTO DRUHU  
V OBLASTI VÝCHODNÍCH ČECH

THE WINTER RANGE OF EASTERN BOHEMIA POPULATION OF BLACKCAP  
(*Sylvia atricapilla*) AND WINTER OCCURENCES THIS SPECIES  
IN EAST BOHEMIA

Ladislav Štancl

Pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*) je tažným druhem ptáka v celém areálu rozšíření, pouze v jeho jižní části táhne jen výjimečně (HUDEC et al. 1983). BERTHOLD (1987) zastává názor, že místní populace v okolí Středozevního moře (např. ve Francii) jsou donuceny k opuštění hnízdní oblasti pěnicemi příletnuvšími ze střední Evropy.

Pěnice černohlavé zimují již v oblasti Středomoří a v celé Africe až po Njasko. Táhnou zhruba směrem JV a JZ, přičemž dělicí čarou je asi 10° východní zeměpisné délky. Ptáci z východně položených oblastí táhnou směrem k jihu až jihovýchodu. Zhruba 75 % populace z České republiky táhne směrem JV přes Malou Asii, asi 10 % směrem JZ a zbytek přes Itálii a zimují již v oblasti Středomoří (HUDEC et al l.c.). Ptáci z východních Čech používají především jihovýchodní cesty, někteří však táhnou i jihozápadním směrem, jak ukazují následující výsledky kroužkování:

- M 119 724 Pull. kr. 07.06.1947 u ryb. "Trhoňka", Bukovka (okr. Pardubice), 50.06 N 15.38 E (L. Štancl);  
střelena 01.04.1949 Amchit na pobřeží LIBANONU
- Z 84 636 F +1K kr. 26.07.1952 u ryb. "Rozhrna", Bukovka (okr. Pardubice), 50.06 N 15.38 E (L. Štancl);  
střelena 00.10.1952 Nikosia 35.08 N 33.22 E, KYPR
- T 509 528 Pull. kr. 31.05.1988 Kyjov u Havlíčkova Brodu (okr. Havlíčkův Brod) 49.38 N 15.37 E (B. Votava);  
nalezena mrtvá 03.01.1989 Monovar, Alicante,  
36.26 N 00.50 V ŠPANĚLSKO

Mimo obvyklá zimoviště v Africe a okolí Středozevního moře je známo mnoho případů přezimování těchto pěnic i ve střední a západní Evropě. Taková stabilní, i když nepříliš silná populace se vytvořila např. v oblasti Meklenburska. V posledních zhruba 50 letech vznikla jedna patrně z nejsilnějších populací v Anglii, kde každá zahrádka milovníka přírody "vlastní" svého černohlávka, kterého celou zimu krmí a na kterého je hrdá. Původ těchto ptáků vidí BERTHOLD (l.c.) ve střední Evropě.

V naší literatuře najdeme řadu údajů o zastížení pěnic

černohlavých v zimních měsících. Nejúplnější zprávu jsem našel v práci MÜLLERA (1972) z okolí Varnemünde (severovýchodní pobřeží Německa). Z období zim 1964/65 až 1968/69 nashromáždil celkem 76 pozorování od listopadu (01.11.1967) do poloviny března (12.03.1969). Tyto pěnice se zde živily plody rakytníku řešetlákového (*Hippophane rhamnoides*).

Vedle celé řady odchytů ve druhé polovině října jsme v posledních 10 letech chytily a nebo pozorovali několik těchto pěnic i v zimních měsících. Obrátil jsem se proto ve Zpravodaji VČ. pobočky ČSO (čís. 7/1992) na členy pobočky s prosbou o zaslání podobných dat jejich vlastních pozorování. Všem, kdož mně svoje data poskytli a jsou v této práci jmenováni, srdečně děkuji.

Z východních Čech jsou zatím známy následující výskyty:

1. V. Kratochvil (1965) chytil samce ve Volči (okr. Pardubice) 02.12.1963
2. L. Dolanský našel mrtvého samce v Bělči n. Orlicí (okr. Hradec Králové) 21.01.1980
3. 01.01.1983 jsme pozorovali samce v Rohovládově Bělé (okr. Pardubice)
4. L. Dolanský pozoroval samce v Chotusicích (okr. Kutná Hora) 17.11.1985
5. K. Dohnal chytil do sítě samce (+ 1K) ve Vysoké nad Labem (okr. Hradec Králové) 15.01.1989
6. 17.02. 1989 jsme chytily samici (2K) v Rohovládově Bělé (okr. Pardubice)
7. Již 01.04.1990 zpívali 2 samci u Bohdanečského ryb., Bohdaneč (okr. Pardubice)
8. 06.12.1990 jsme chytily samici (1K) v Rohovládově Bělé (okr. Pardubice)
9. K. Prskavec pozoroval 2 ex. (1 byla samice) u říčky Bystřice poblíž Hořic v Podkrkonoší (okr. Jičín) 30.01.1993
10. Ze sousedního středočeského regionu uvádí V. Tůma chycení samce u Úval (okr. Praha - východ 22.11.1980 (in ŽDÁREK 1983)

#### SUMMARY

On the basis of ringing results, eastern Bohemia Blackcaps use for the migration to wintering areas both south - east and south - west routes. Further, nine cases of wintering Blackcaps are mentioned in the East Bohemia Region.

#### LITERATURA

- BERTHOLD, P., 1987: Überwinterungsstrategien der Mönchsgrasmücke: Neue Befunde und Hypothesen. Jour. f. Orn. 128: (98 Jahresversammlung 1986 in Innsbruck).
- HUDEEC, K. et al., 1983: Fauna ČSSR. Ptáci III/1: 656 - 662. ČSAV Praha.
- KRATOCHVIL, V., 1965: v Ornitologická pozorování. Zoologické listy 14: 282
- MÜLLER, S., 1972: Winterbeobachtungen von Mönchsgrasmücken im Norden der DDR. Der Falke 19: 422 - 424.
- ŠTANCL, L., 1992: Výskyt pěnice hnědokřídle (*Sylvia communis*) a zimní pozorování pěnice černohlavé (*Sylvia atricapilla*) ve východních Čechách. ZPRAVODAJ VČ. pob. ČSO 7: 19.
- ŽDÁREK, P., 1983: Ornitologické poznámky z východních Čech. Sborník VČ. pob. ČSO V: 65 - 76

Adresa autora:

Ladislav Štancl  
533 43 Rohovládova Bělá 43